

STRPNOST IN SVOBODA

Kako je prišlo do javne izjave Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU

Sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje smo se za javno izjavo o vprašanju prebežništva v Sloveniji odločili na seji kolegija, 29. januarja 2001. Takrat se je v javnosti stopnjevala napetost ob preseljevanju prebežnikov in azilantov iz Ljubljane na Goričko ter ob ugotovitvi o razvoju dogodkov. Zaostri so se odnosi med prebivalci številnih slovenskih krajev, kamor je policija preselila begunce, in državo ter med mediji in civilno družbo. Nastal je začaran krog dvomljivih potez države, enostranskega poročanja medijev, populistične državljanske pobude v Ljubljani in medsebojnih očitkov vpletenih strani.

Presodili smo, da je vprašanje prebežnikov in azilantov preseglo politično, varnostno, ekonomsko in humanitarno vprašanje ter postalo kulturno in etično. Svoj poziv je medtem objavila tudi skupina antropologov. Zdelo se nam je, da ta vnaša nepotrebno polarizacijo med zagovornike strpnega odnosa do tujcev oziroma da s premalo posluha obravnava konflikte, ki nastajajo ob srečevanju domačega prebivalstva s tujci.

Menili smo, da bi se etnologi in kulturni antropologi morali bolj usmeriti v preučevanje slovenske recepcije tuje kulture kot v nadomeščanje državnih organov pri reševanju prebežniškega vprašanja.

Vsi pa smo se strinjali, da dotedanje obravnavanje prebežnikov ni bilo v državi čast, zato smo želeli pozvati javnost k strpnemu odnosu do tujcev, odgovorne pa k stvarnejši in razvidnejši politiki do tega vprašanja.

Po elektronski pošti smo poziv poslali predsedniku Vlade RS, Državnega zbora in Državnega sveta, Ministrstvu za notranje zadeve, Slovenski tiskovni agenciji, uredništvu Dela, Večera, Družine, sorodnim ustanovam in nekaterim posameznikom na področju humanistike in družboslovja. Poziv je bil objavljen v Delu, v Večeru in obvestilo o njem v Dnevniku TVS 1 (6. februar 2001). Čez nekaj dni se je našemu pozivu javno priključil Slovenski etnografski muzej.

Dne 20. februarja smo prejeli vabilo predsednika Državnega sveta na sestanek, na katerem nas je seznanil, da podpira našo izjavo. Etnologe je povabil k strokovnemu sodelovanju pri obveščanju državnih svetnikov in občanskega foruma o etnoloških (kulturnih) vidikih razmerja med Slovenci in begunci.

Poziv k odgovornejši politiki do prebežnikov in azilantov

V trikotniku policija-mediji-javnost je pred dvema tednoma nastajala podoba nevarnosti, ki grozi Sloveniji. V reportažah smo spremljali lov na ljudi ob slovensko-hrvaški in slovensko-italijanski meji, na posnetkih smo gledali, kako so jih s silo tlačili v "center za odstranjevanje tujcev" in vse to snemali očitno proti njihovi volji.

Informacije o tihotapcih ljudi so vprašanje prebežnikov dodatno kriminalizirale. Nazadnje so prišle še novice o dveh nasilnih smrtih med prebežniki. V očeh javnosti je nastajal lik nepovabljenega, nevarnega in kužnega tujca. Tej podobi ni nihče nasprotoval; niti vlada, parlament, politične stranke, niti mediji, niti preostanki civilne družbe. Hvalevredni so bili mnogi požrtvovalni posamezniki, ki so v ozadju in v tišini prebežnikom lajšali položaj. Slovenska filantropija, Karitas in Rdeči križ so s tem ohranjali dostojno podobo države.

Zdelo se je, da država nima izdelane dolgoročne strategije ravnanja s prebežniki ter da so ji stvari ušle iz rok. Posledice so se pokazale najprej v porajanju državljanske pobude v Ljubljani, osnovane na nestrpnosti do tujcev. Oblast bi to lahko preprečila z učinkovitim odzivanjem na porast prebežništva in z ustreznim ravnanjem s prebežniki, zlasti pa z medijsko predstavitevjo druge plati medalje, v kateri bi npr. prebežniki sami spregovorili o sebi in se iz statistike spremenili v ljudi. Tako pa je dopustila, da so mediji ustvarili sovražno podobo tujca in z njim tudi lokalnega nestrpnega. Zakaj se potem čudimo, če se ljudje na podeželju upirajo sprejemanju tujcev v bližino svojih domov? Nihče jim ni dal zgleda za drugačno ravnanje.

Morda bi pomagalo, če bi se spomnili vsaj na to, da se Slovenci na obrobjih etničnega prostora od nekdaj srečujemo z drugačnimi kulturami, največkrat produktivno, poleg tega pa smo se v preteklosti tudi sami velikokrat znašli v položaju beguncev in izseljencev.

Prav je, da v zadnjih dneh v medijih spremljamo dogajanja, povezana s prebežniki in azilanti, ter odzive države in njenih državljanov nanje. Oblikuje se novo javno mnenje o tej problematiki. Objavljeni so bili številni prispevki novinarjev in komentatorjev ter strokovnih ustanov, ki predvsem popravljajo storjeno. Strinjamo se z vsemi, ki pozivajo k večji strpnosti do prebežnikov in azilantov ter k stvarnejšemu pristopu k tej temi. Ti želijo v prebežnikih videti soljudi, posameznike, pripadnike drugačne kulture in ne zgolj tujce. Zanimarjane, nesrečne in odtujene so jih naredile predvsem razmere, v katerih so se znašli proti svoji volji.

Zavedamo se, da vprašanje prebežništva ni preprosto, ne za Evropo ne za Slovenijo. Priča smo svojskemu preseljevanju ljudstev, ki je

postalo eno največjih civilizacijskih izzivov našega časa. Slovenija se mu ne more izogniti. Od odgovora nanj sta odvisni tudi naša svoboda in demokracija. Menimo, da se ne smemo odzivati zgolj z občutkom ogroženosti. Ogroženost je znak nesvobode, ki poraja nestrpnost: meje strpnosti do drugega so meje naše svobode.

Pričakujemo, da se bodo najodgovornejši predstavniki države čimprej neomahljivo zavzeli za strpnost in opredelili proti sovraštvu do tujcev ter na tem načelu utemljili strategijo Slovenije do prebežnikov in azilantov. Pričakujemo, da ne bo vsiljena od Evropske unije, temveč bo v skladu z našimi gospodarskimi, družbenimi in demografskimi interesi in bo hkrati upoštevala sprejemljivost posameznih slovenskih okolij za nastanitev prebežnikov. Morebitni priseljenci bodo zaživel kot naši državljani, ko bo Slovenija nekoč del Evropske unije.

Prepričani smo, da bo strpna in odgovorna politika do prebežnikov in azilantov dobila večinsko podporo v Sloveniji, če bodo le predstavniki države zmogli dovolj političnega poguma in vztrajnosti za jasno opredelitev do tega vprašanja.

Sodelavci

Inštituta za slovensko narodopisje

Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU

